

Vrijheidsmonitor

Nulmeting 2009

Projectnummer: 9093

In opdracht van: directie Openbare Orde en Veiligheid

Lonneke van Oirschot MSc

Emmie van Oirschot BSc

drs. Jeroen Slot

Oudezijds Voorburgwal 300

1012 GL Amsterdam

Telefoon 020 251 0434

l.oirschot@os.amsterdam.nl

Postbus 658

1000 AR Amsterdam

Fax 020 251 0444

www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, februari 2010

Inhoud

Samenvatting en conclusie	5
Inleiding	9
1 Achtergrond	11
2 Indicatoren en vragenlijst	15
3 Respons	19
4 Resultaten	21
4.1 Vrijheid versus veiligheid	21
4.2 Vrijheidsbeperking door concrete maatregelen zonder aanleiding	22
4.3 Veiligheid versus vrijheid voor jezelf of een ander	24
4.4 Vrijheidsbeperking door maatregelen met en zonder aanleiding	25
4.5 Persoonsgericht versus algemeen	26
4.6 Ervaring met de maatregelen	28
4.7 Mediagebruik en vrijheid	29
4.8 Stemvoorkeur en vrijheid	30
4.9 'Voorstanders vrijheid' versus 'voorstanders veiligheid'	30
5 Vrijheidsindex	33

Samenvatting en conclusie

Voor de Stopera staat een beeld van Spinoza met daarop de test 'Het doel van de staat is de vrijheid'. Vrijheid is niet alleen een abstract concept waarover politieke discussie mogelijk is, vrijheid speelt ook een rol in het dagelijks leven. Iedereen heeft er bewust of onbewust mee te maken. Vanuit die benadering kan vrijheid worden gedefinieerd als 'een toestand waarin je kunt gaan en staan waar je wilt, en de mogelijkheid hebt om te kiezen en je eigen leven in te richten'. De vraag is hoe Amsterdammers hun vrijheid ervaren. D66 heeft daarom een voorstel gedaan aan de gemeenteraad van Amsterdam voor een onderzoek naar de beleving van vrijheid in Amsterdam. O+S is benaderd om te bezien welke indicatoren bruikbaar zijn om een 'Vrijheidsmonitor' te maken. Onderzoek naar vrijheid is nog redelijk 'jong', zeker op stedelijk niveau. Ten tweede is de meting van het begrip vrijheid complex. Dit zijn redenen om het onderzoek te beperken in twee opzichten. In de eerste plaats wordt uitgegaan van twee hoofddimensies van vrijheid: de (bewegings)vrijheid in het publieke domein en de vrijheid in de persoonlijke levenssfeer. In de tweede plaats wordt de meting van ervaren vrijheid uitgevoerd binnen het veiligheidsdomein. Binnen dat domein valt te wijzen op een aantal concrete maatregelen of overheidsinterventies die invloed kunnen hebben op de door de burger ervaren vrijheid. Is er weerstand tegen deze maatregelen dan kan dat gezien worden als een beperking van de ervaren vrijheid van Amsterdammers. Hierbij is rekening gehouden met een aantal achterliggende factoren (zoals mediagebruik en leeftijd van de respondent). Daarnaast is in dezelfde vragenlijst aan Amsterdammers gevraagd naar de algemene bereidheid om vrijheid in te perken ten behoeve van veiligheid. In totaal hebben 603 Amsterdammers meegewerkt aan de Vrijheidsmonitor. De resultaten geven binnen het domein van veiligheid aan, hoe Amsterdammers hun vrijheid ervaren.

Vrijheidsbeleving en vrijheidsbeperking

In dit onderzoek heeft de meerderheid van de Amsterdammers een positieve vrijheidsbeleving: de meerderheid ervaart de maatregelen binnen het veiligheidsdomein niet als vrijheidsbeperkend. Dit is vastgesteld aan de hand van de stelling: 'De overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen'. Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre zij het hier mee (on)eens zijn. Van de Amsterdammers is 62% het hier mee eens en 18% juist niet.

Vrijheidsindex

Aan de respondenten is voorgelegd in hoeverre zij een aantal concrete maatregelen aanvaarden als deze zonder directe aanleiding ingezet worden¹. De mate waarin de maatregelen als onaanvaardbaar beoordeeld worden, kan gezien worden als beperking van de vrijheid. Aan de hand van deze vragen is een eerste versie van een 'vrijheidsindex' ontworpen. In de eerste versie van de index wordt getracht vrijheidsbeleving op een schematische manier weer te geven. Een vergelijking tussen jaren en buurten in

¹ De volgende vraag is gesteld: in hoeverre vindt u het aanvaardbaar dat de onderstaande maatregelen zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid?

Amsterdam is op basis van het huidige onderzoek niet mogelijk evenals een uitspraak over de vraag hoe groot de vrijheidsbeleving van Amsterdammers precies is.

In tabel 1 is de eerste index van de vrijheidsbeleving van Amsterdammers te zien. De optimale vrijheidsbeleving zou een score van 5 krijgen, de minimale een 1. De index in 2009 staat op 3,33; de vrijheidsbeleving wordt als positief ingedeeld. Dit lijkt ook redelijk als de algemene steun in ogenschouw wordt genomen. De maatregelen met een oranje en rode indexscore hebben een sterkere negatieve invloed op de vrijheidsbeleving dan de maatregelen met groene indexscores.

Tabel 1 Vrijheidsindex Amsterdam 2009

	index
vrijheidsbeleving	3,33
beveiligers in het OV	4,15
toezichthouder / handhavers op straat	4,11
beveiliging rondom evenementen	4,02
observatieplekken in de stad	3,84
particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	3,79
cameratoezicht	3,68
alcohol- / blowverbod	3,37
preventief fouilleren*	3,14
samenscholingsverbod	3,12
politie-inval in horecagelegenheid	2,85
volgen van personen via chips	2,22
aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	2,09

Vrijheidsbeleving groter bij maatregelen zonder directe aanleiding

Aan de respondenten zijn concrete maatregelen voorgelegd met de vraag in hoeverre zij het aanvaardbaar vinden als deze zonder concrete of directe aanleiding ingezet worden. Daarnaast is aan de respondenten gevraagd situaties te beoordelen waarin de maatregelen juist met aanleiding ingezet worden. Een vergelijking tussen deze vragen laat zien dat de meeste veiligheidsmaatregelen als minder vrijheidsbepkend gezien worden als ze zonder aanleiding ingezet worden. De situaties waar wel een aanleiding voor is worden juist negatiever beoordeeld. Over het algemeen is er dus een positieve vrijheidsbeleving, maar als de maatregelen concreter worden of dichterbij komen neemt de vrijheidsbeleving af.

Maatregelen voor de persoonlijke situatie eerder vrijheidsbepkend tenzij ze niet op de persoon van toepassing zijn

Aan de concrete maatregelen werden twee situaties gekoppeld; één die van toepassing was op de respondent, één die juist van toepassing was op een willekeurige ander. De respondent kreeg steeds een van deze situaties en kon deze beoordelen als positief of negatief (op een vijfpuntsschaal). Een uitwerking van de situatie met de maatregel cameratoezicht zag er bijvoorbeeld als volgt uit:

- Situatie van toepassing op respondent zelf: *Stel, de politie en de gemeente besluiten camera's op te hangen om inbraken tegen te gaan in uw straat. Bent u hierover...*

- Situatie van toepassing op een ander: *Stel, de politie en de gemeente besluiten camera's op te hangen om inbraken tegen te gaan in de Klaverstraat. Bent u hierover...*

De verwachting is dat de situaties die op de respondenten zelf van toepassing zijn negatiever beoordeeld worden, dus in sterkere mate voor vrijheidsbeperking zorgen. Voor een aantal maatregelen is er geen verschil tussen de situaties gevonden. Voor de situaties over de toezichthouders op straat, cameratoezicht en preventief fouilleren wordt het verschil bevestigd. Het tegenovergestelde is waar voor de beveiliging rond evenementen. Dit wordt door de respondenten voor zichzelf juist minder als vrijheidsbeperkend ervaren. Een mogelijke verklaring is dat mensen het voor zichzelf niet erg vinden als zij gefouilleerd worden omdat zij zelf geen 'kwade' bedoelingen hebben (wapens, drank of drugs dragen, komen om te 'rellen' of geen legaal toegangsbewijs hebben). En voor anderen die wel 'kwade' bedoelingen hebben, hebben de maatregelen wel negatieve gevolgen.

Persoonsgerichte maatregelen meer vrijheidsbeperkend dan algemene maatregelen

Als de beoordeling van alle maatregelen op een rij worden gezet (zonder aanleiding, met aanleiding geldend voor de persoonlijke situatie en met aanleiding geldend voor een ander) kan worden geconcludeerd dat de vrijheidsbeleving afneemt naarmate de veiligheidsmaatregelen meer persoonsgericht zijn.

Wie zijn de 'voorstanders van vrijheid' en 'voorstanders van veiligheid'?

De achtergrond van de voor- en tegenstanders van vrijheid binnen het veiligheidsdomein verschilt. Zo zijn de respondenten die het oneens zijn met de stelling 'de overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen' gemiddeld vijf jaar jonger dan mensen die deze stelling steunen. Ook de stemvoorkeur van de respondenten verschilt. De Amsterdammers die GroenLinks en D66 stemmen, ervaren meer vrijheidsbeperking bij het inzetten van de veiligheidsmaatregelen dan de stemmers op andere partijen. Ook is er invloed van ervaring met de maatregel; mensen die iemand kennen die het heeft meegemaakt ervaren meer vrijheidsbeperking dan anderen (mensen die zelf wel of niet in aanraking zijn gekomen met een maatregel). Hier is het achterliggende mechanisme dat mensen alleen verhalen met anderen delen wanneer zij in hun vrijheidsbeleving zijn aangetast (niet wanneer er geen vrijheidsbeperking is). Als een respondent zo'n verhaal heeft gehoord, dan kan dit op een negatieve manier de eigen mening beïnvloeden.

Degenen die minder steun geven aan het algemene principe zijn consistent in hun mening; zij ervaren ook meer vrijheidsbeperking bij het inzetten van concrete maatregelen en beoordelen situaties waarin veiligheidsmaatregelen worden ingezet eerder als vrijheidsbeperkend. En iemand die één concrete maatregel als vrijheidsbeperkend beoordeelt, doet dit in veel gevallen ook bij de andere maatregelen. De mensen die in mindere mate vrijheidsbelemmering ervaren zijn minder stabiel in hun mening; soms ervaren zij wel vrijheidsbeperking, maar soms ook niet. De Amsterdammers die vaker vrijheidsbeperking ervaren lijken de maatregelen principieel verkeerd te vinden omdat deze vrijheid belemmeren, terwijl de anderen hier een minder principiële mening over hebben. Die anderen kunnen dus ook vatbaar zijn voor de mening van derden, bijvoorbeeld een bekende die wel eens in aanraking is geweest met een maatregel en daardoor (gevoelsmatig) in zijn of haar vrijheid belemmerd is.

Amsterdammers en vrijheid

Uit de resultaten komt naar voren dat een meerderheid van Amsterdammers (62%) over het algemeen bereid is vrijheid op te geven voor veiligheid. Veiligheid is belangrijk en mensen hebben hier veel voor over. Vrijheid (binnen het veiligheidsdomein) hoeft in die zin dus niet te allen tijde voorop te staan. De vrijheidsbeleving van Amsterdammers wordt voor een kleinere groep wel ingeperkt ten koste van veiligheid (18%). Deze groep wordt groter naarmate de inperking van vrijheid op de persoonlijke situatie van toepassing is. Het lijkt dat het oordeel van veel respondenten over vrijheid versus veiligheid relatief onstabiel is. Een negatief oordeel van een bekende kan bijvoorbeeld een sterke invloed hebben op het eigen oordeel.

Discussie

Het algemene beeld is dat mensen bereid zijn vrijheid in te leveren omdat voor hen de opbrengst duidelijk is; het leidt tot (meer) veiligheid. De vraag is wat de gevolgen zijn als dit onderwerp breder benaderd wordt. In dit onderzoek ligt de nadruk namelijk op vrijheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen en andere ontwikkelingen zoals de OV-chipkaart, de vingerafdruk in het paspoort en het kentekenrijden zijn niet meegenomen. Deze ontwikkelingen zijn onduidelijker in hun doel wat betreft veiligheid. Hoe de maatregelen en systemen zoals de OV-chipkaart de veiligheid moeten waarborgen en vergroten is minder concreet.

Inleiding

Voor de Stopera staat een beeld van Spinoza met daarop de test 'Het doel van de staat is de vrijheid'. Vrijheid is niet alleen een abstract concept waarover politieke discussie mogelijk is, vrijheid speelt ook een rol in het dagelijks leven. Iedereen heeft er bewust of onbewust mee te maken. Vanuit die benadering kan vrijheid worden gedefinieerd als 'een toestand waarin je kunt gaan en staan waar je wilt, en de mogelijkheid hebt om te kiezen en je eigen leven in te richten'. De vraag is hoe Amsterdammers hun vrijheid ervaren. D66 heeft daarom een voorstel gedaan aan de gemeenteraad van Amsterdam voor een onderzoek naar de beleving van vrijheid in Amsterdam. O+S is benaderd om te bezien welke indicatoren bruikbaar zijn om een 'Vrijheidsmonitor' te maken. Onderzoek naar vrijheid is nog redelijk 'jong', zeker op stedelijk niveau. Ten tweede is de meting van het begrip vrijheid complex. Dit zijn redenen om het onderzoek te beperken in twee opzichten. In de eerste plaats wordt uitgegaan van twee hoofddimensies van vrijheid: de (bewegings)vrijheid in het publieke domein en de vrijheid in de persoonlijke levenssfeer. In de tweede plaats wordt de meting van ervaren vrijheid uitgevoerd binnen het veiligheidsdomein. Binnen dat domein valt te wijzen op een aantal concrete maatregelen of overheidsinterventies die invloed kunnen hebben op de door de burger ervaren vrijheid. Is er weerstand tegen deze maatregelen dan kan dat gezien worden als een beperking van de ervaren vrijheid van Amsterdammers. Hierbij is rekening gehouden met een aantal achterliggende factoren (zoals mediagebruik en leeftijd van de respondent). Daarnaast is in dezelfde vragenlijst aan Amsterdammers gevraagd naar de algemene bereidheid om vrijheid in te perken ten behoeve van veiligheid. In totaal hebben 603 Amsterdammers meegewerkt aan de Vrijheidsmonitor. De resultaten geven binnen het domein van veiligheid aan, hoe Amsterdammers hun vrijheid ervaren.

In overleg met de directie Openbare Orde en Veiligheid is een vragenlijst ontworpen die een eerste verkenning van het onderwerp mogelijk maakt. Aan de hand van deze vragenlijst is een nulmeting uitgevoerd onder 603 Amsterdammers, via online en telefonisch onderzoek.

In het vervolg van deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek besproken. Hoofdstuk 1 geeft kort de achterliggende informatie over vrijheid binnen het veiligheidsdomein. In het tweede hoofdstuk staat voor welke indicatoren gekozen is op basis van de achterliggende informatie en hoe dit vertaald is in de vragenlijst. Hoofdstuk 3 behandelt kort de respons van het onderzoek en het volgende hoofdstuk bespreekt de resultaten. In het laatste hoofdstuk wordt besproken op welke manier een index voor vrijheid in Amsterdam vorm kan krijgen. In de bijlage staat de vragenlijst.

1 Achtergrond

Hoe ervaart de Amsterdammer vrijheid? Hoeveel belang hecht een Amsterdammer aan vrijheid? Wat is van invloed op de vrijheidsbeleving? Deze vragen zijn de aanleiding voor de ontwikkeling van een Vrijheidsmonitor.

Vrijheid kent veel definities. Het woordenboek geeft als definitie 'het vrij-zijn' (toestand waarin je kunt gaan of staan waar je wilt) en 'onafhankelijkheid'. Andere beschrijvingen van vrijheid zijn onder andere 'tegenhanger van slavernij en gevangenschap', 'vrijheid van ... (meningsuiting, geloof, ed)', 'gevoel dat niemand anders iets voor je bepaalt (ook niet je gedrag)' en 'de mogelijkheid te kiezen en je eigen leven in te richten'.

De definities en beschrijvingen geven al aan dat vrijheid veel aspecten kent. Het speelt een rol in het dagelijks leven, soms saillant (in het meest extreme geval als je achter tralies zit) en soms meer op de achtergrond (mogelijkheid om gedachten te uiten). Vrijheid is dus ook op veel onderwerpen van toepassing. Een voorbeeld in Amsterdam is bijvoorbeeld schoolkeuze. Ouders hebben de vrijheid om een school te kiezen voor hun kind(eren). In Amsterdam wordt nu de mogelijkheid van een plaatsingsbeleid onderzocht (kort gezegd: kinderen uit de buurt van de school krijgen voorrang) en ouders kunnen zich daardoor beperkt voelen in hun keuzevrijheid. Een ander voorbeeld is het verbod van staand een drankje drinken op het terras. Een aantal Amsterdammers zien deze maatregel als inperking van de vrijheid, omdat zij worden beperkt in hun bewegingsvrijheid. Een derde voorbeeld zijn veiligheidsmaatregelen in de stad, zoals preventief fouilleren en cameratoezicht. Door deze maatregelen kunnen mensen het idee hebben dat ze niet meer vrij kunnen gaan en staan waar ze willen, zonder dat ze in de gaten worden gehouden.

Vrijheid speelt dus een grote rol, maar hoe Amsterdammers vrijheid beleven is onbekend. D66 heeft daarom een voorstel gedaan aan de gemeenteraad van Amsterdam voor een onderzoek naar de beleving van vrijheid in Amsterdam. O+S is benaderd om te bezien welke indicatoren bruikbaar zijn om een 'Vrijheidsmonitor' te maken. Onderzoek naar vrijheid is nog redelijk 'jong', zeker op stedelijk niveau. Ten tweede is de meting van het begrip vrijheid complex. Dit zijn redenen om het onderzoek te beperken in twee opzichten. In de eerste plaats wordt uitgegaan van twee hoofddimensies van vrijheid: de (bewegings)vrijheid in het publieke domein en de vrijheid in de persoonlijke levenssfeer. In de tweede plaats wordt de meting van ervaren vrijheid uitgevoerd binnen het veiligheidsdomein. Binnen dat domein valt te wijzen op een aantal concrete maatregelen of overheidsinterventies die invloed kunnen hebben op de door de burger ervaren vrijheid.

Sinds de terroristische aanslagen in de VS (2001), Madrid (2004) en Londen (2005) en de moord op Theo van Gogh (2004) is het onderwerp veiligheid nog hoger op de politieke agenda gekomen. Er zijn verschillende maatregelen genomen om de veiligheid van de burgers te waarborgen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan preventief fouilleren, de identificatieplicht en cameratoezicht. Zoals eerder aangegeven kunnen de maatregelen

voor het verhogen van de veiligheid gevolgen hebben voor de vrijheid van de burgers, de keerzijde van de maatregelen. De veiligheid of het gevoel van veiligheid worden verhoogd, maar burgers kunnen beperkt zijn of zich beperkt voelen in hun vrijheden. In een verkenning van vrijheid in relatie tot veiligheid zijn een aantal onderwerpen aan de orde gekomen die van belang zijn voor dit onderzoek. Deze worden hieronder kort beschreven.

Verkenning en theoretisch kader

Literatuurstudie wijst uit dat bij het opzetten van een Vrijheidsmonitor inhoudelijk rekening moet worden gehouden met verschillende zaken. Deze aspecten worden hieronder beschreven. Mede dankzij Giedo Jansen (auteur van het artikel *Vrijheid versus veiligheid: wie steunt vrijheidsbeperking omwille van de veiligheid in Nederland?* (2008) en verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen) en Hans Boutellier (directeur Verwey-Jonker Instituut en bijzonder hoogleraar Politie- en veiligheidsstudies aan de VU Amsterdam) is het onderstaande overzicht tot stand gekomen.

Verschillende domeinen

De veiligheidsmaatregelen spelen zich af op verschillende domeinen. Aan de ene kant zijn er maatregelen in de publieke ruimte, eerder willekeurig van aard, waar iedereen mee te maken krijgt. Aan de andere kant zijn er maatregelen op gebied van persoonlijke integriteit, die persoonsgericht zijn en vaker niet openbaar plaatsvinden. De verwachting is dat de steun voor de maatregelen afneemt naarmate de maatregelen specifiek en persoonsgericht worden.

Algemeen of specifiek?

Belangrijk is dat er onderscheid gemaakt wordt tussen de algemene bereidheid om veiligheid in te leveren voor vrijheid en de invloed op vrijheidsbeleving door concrete veiligheidsmaatregelen (Jansen, Tolsma en de Graaf, 2008). Het is mogelijk dat hier discrepantie tussen zit. Mensen kunnen over het algemeen wel bereid zijn om vrijheid op te geven voor veiligheid, maar een confrontatie met de maatregelen in de praktijk kan hier verandering in brengen.

Voor jezelf of een ander

De maatregelen leveren allemaal, bewust of onbewust, een inbreuk op de privacy en de gevolgen zijn daarom in de regel eerder nadelig (verlies van tijd, geld, bewegingsruimte, gevoel in de gaten te worden gehouden, gevoel van onveiligheid) dan voordelig (gevoel van veiligheid, gevoel van rechtvaardigheid). Daar bovenop kunnen mensen beter redeneren over de gevolgen voor zichzelf omdat zij daarvoor meer en gevarieerdere informatie tot hun beschikking hebben. De verwachting is dan ook dat mensen over het algemeen positiever zijn over de vrijheidsbelemmering als deze voor een ander gelden dan wanneer deze op henzelf van toepassing zijn.

Vrijheid en veiligheid, een continuüm of keerzijde?

In zijn boek *De veiligheidsutopie* (2002, 2005) bespreekt Hans Boutellier veiligheid en vrijheid (of vitaliteit) als twee kanten van dezelfde medaille. Veiligheid en vrijheid zijn tegenovergestelde polen waar in deze maatschappij tegelijkertijd naar gestreefd wordt. Het streven naar deze twee tegenovergestelde doelen levert spanning op. Met deze spanning dient in het onderzoek rekening gehouden te worden.

Ervaring met de veiligheidsmaatregelen

Er bestaat vermoedelijk een verschil tussen de mensen die in aanraking zijn gekomen met de maatregelen en mensen die hier nooit te maken mee hebben gehad. Dit kan in positieve zin zijn; mensen die een maatregel van dichtbij ervaren hebben kunnen hier een gevoel van veiligheid van gekregen hebben. Het kan ook omgekeerd werken: een negatieve ervaring met een maatregel kan de steun juist doen afnemen.

Objectief en subjectief

In de onderzoeken naar veiligheid wordt het objectieve en subjectieve aspect van veiligheid benadrukt. In de Vrijheidsmonitor zal alleen de subjectieve kant behandeld worden.

Huidige onderzoek

De verkenning laat zien dat het onderwerp vrijheid veel aspecten kent waar rekening mee gehouden moet worden. Het onderzoeksgebied vrijheid is echter, voor zover bekend, nog redelijk 'jong'. Zeker op stedelijk niveau. O+S heeft daarom, in samenspraak met D66 en OOV, een nulmeting gehouden waarbij vrijheid wordt gemeten met behulp van mogelijke *vrijheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen*. Binnen het veiligheidsdomein valt te wijzen op een aantal concrete maatregelen of overheidsinterventies die invloed kunnen hebben op de door de burger ervaren vrijheid, zoals maatregelen rondom veiligheid en in mindere mate rondom leefbaarheid en overlast. Deze worden in het volgende hoofdstuk besproken. Ook komt hier aan de orde hoe deze indicatoren verwerkt zijn in de vragenlijst en hoe de rest van de vragenlijst eruit ziet.

2 Indicatoren en vragenlijst

Indicatoren

Omdat dit onderzoek een nulmeting betreft zal vrijheid gemeten worden vanuit het veiligheidsperspectief, via veiligheidsmaatregelen die mogelijk gepercipieerd worden als vrijheidsbeperkend. Hieronder volgt een overzicht van de maatregelen die zijn opgenomen in de vragenlijst van het onderzoek. Deze is in overleg met de directie Openbare Orde en Veiligheid samengesteld.

Maatregelen

Bij de keuze van de veiligheidsmaatregelen is rekening gehouden met de intensiteit en de mate waarin de maatregelen werkelijk worden uitgevoerd. Dit is belangrijk voor de interpretatie van de resultaten. Uiteindelijk is het namelijk interessant om niet alleen naar de subjectieve beleving van de maatregelen te kijken, maar ook naar de betekenis van de beleving door het in een objectieve context te plaatsen. Als een maatregel vaak uitgevoerd wordt en heel negatief beoordeeld wordt, heeft dit zwaardere impact dan een maatregel die zelden uitgevoerd wordt en heel negatief beoordeeld wordt.

Bij de keuze is ook rekening gehouden met het domein waarin de maatregel plaatsvindt; de publieke ruimte of eerder persoonsgericht. Fouilleren op de luchthaven bij de douane wordt waarschijnlijk anders beoordeeld dan willekeurig mensen fouilleren in de vertrekhal. Ook wordt rekening gehouden met de aansturing van de maatregelen; komt dit vanuit de gemeente of wordt dit landelijk opgelegd?

De volgende maatregelen zijn opgenomen:

- cameratoezicht
- toezichthouders / handhavers op straat
- alcohol- / blowverbod
- aftappen van telefoon / volgen van e-mailverkeer
- beveiliging rondom voetbalwedstrijden (APV)
- samenscholingsverbod
- het volgen van personen via mobiele telefoon, kenteken, chip in pinpas
- particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden
- politie-inval in horecagelegenheden
- observatieplekken in de stad
- beveiligers / politie in het openbaar vervoer
- preventief fouilleren

Vragenlijst

Vrijheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen

De veiligheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen zijn voorgelegd in stellingen. Gevraagd is in welke mate de respondenten het met de stellingen eens zijn, van helemaal mee eens tot helemaal niet mee eens (vijf-puntsschaal). Van iedere stelling bestaan twee versies; één die van toepassing is voor de respondent zelf of bekenden / vrienden van de

respondent, één die van toepassing is op willekeurige anonieme anderen. Iedere respondent heeft iedere keer slechts één versie per stelling hoeven beantwoorden. De versies van de stellingen zijn gevarieerd aangeboden, dus iedereen kreeg stellingen over zichzelf en anderen. Er waren in totaal vier versies van de vragenlijst (zie tabel 2.1 voor een schematische weergave).

Tabel 2.1 Stellingen naar groepen

	groep A	groep B	groep C	groep D
stelling 1	a	a	b	b
stelling 2	a	b	a	b
stelling 3	b	b	a	a
stelling 4	a	b	a	b
stelling 5	b	a	a	b
stelling 6	b	b	a	a
stelling 7	a	a	b	b
stelling 8	a	b	b	a
stelling 9	b	a	b	a
stelling 10	b	b	a	a
stelling 11	a	a	b	b
stelling 12	a	b	a	b

a = over jezelf, b = over een ander

De volgende stellingen zijn in de vragenlijst opgenomen. Het deel dat cursief staat is het verschil tussen versie a en b. Deze verschillen zijn zo klein mogelijk gehouden om er zeker van te zijn dat het verschil in de oordelen ook echt door het verschil in persoonlijk versus niet-persoonlijk veroorzaakt worden (en niet door verschillen in de vragen).

- 1) Stel, de politie en de gemeente besluiten camera's op te hangen om inbraken tegen te gaan *in uw straat / in de Klaverstraat*. Bent u hierover...
- 2) Stel, de politie en de gemeente laten handhavers in *uw / een* buurt rondlopen die u en uw buurtgenoten, indien nodig, kunnen aanspreken op jullie gedrag. Hoe beoordeelt u deze maatregel?
- 3) Op het plein voor *de supermarkt waar u meestal boodschappen doet / op het Museumplein* wordt een alcoholverbod ingesteld vanwege overlast van dronken mensen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?
- 4) Stelt u zich voor dat de politie iemand in *uw buurt / Diemen* verdenkt van drugshandel. Zij krijgt daarom toestemming om van alle buurtgenoten de telefoon af te luisteren. Hoe beoordeelt u deze maatregel?
- 5) Stel, de politie en gemeente hebben de veiligheidsmaatregelen voor een evenement *dat u bezoekt* verscherpt en *u / iedereen* wordt gefouilleerd. Beoordeelt u dit als...?
- 6) Stelt u zich voor dat hangjongeren overlast veroorzaken in *uw wijk / een wijk in Amstelveen*. De gemeente vaardigt een samenscholingsverbod uit. Bent u hierover...?
- 7) Er bestaan palen die chips in mobiele telefoons, bankpasjes of identificatiebewijzen kunnen lezen en daardoor kunnen vaststellen wie op dat moment langs loopt. Stel dat de gemeente en politie in *uw buurt / Hoofddorp* zo'n

paal willen plaatsen om op deze manier verdachten op te sporen. Bent u hierover...?

- 8) Uitgaansgelegenheden kunnen particuliere beveiligers inzetten. Bij cafés kan een beveiligers staan die beoordeelt *of u / wie* naar binnen mag. Wat vindt u hiervan?
- 9) Soms staan horecagelegenheden in de belangstelling van de gemeente en de politie omdat er criminele activiteiten zouden plaatsvinden. De politie kan een inval doen in een café waar *uw vrienden / meerdere klanten* op dat moment zijn en hen daar vasthouden. Hoe zou u deze maatregel beoordelen?
- 10) Stel, de politie plaatst een observatiepost *in uw buurt / de stad*. Vanuit deze observatiepost kan de politie ongezien in de gaten houden wat er gebeurt. Wat vindt u hiervan?
- 11) In het openbaar vervoer surveilleren beveiligers *die naar uw / die passagiers naar hun* vervoersbewijs en identiteitspapieren kunnen vragen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?
- 12) Stel, de politie voert *in uw buurt / op het Leidseplein* een grote controle uit waarbij iedereen die op dat moment op straat is preventief gefouilleerd wordt. Wat vindt u hiervan?

Algemene steun voor de maatregelen

Naast de steun voor de concrete maatregelen wordt start de vragenlijst met een vraag over de steun naar maatregelen in het algemeen.

Achtergrondvragen

De volgende achtergrondvragen zijn in de nulmeting meegenomen:

- kennis van de maatregelen / persoonlijke ervaring met concrete vrijheidsbeperkende maatregelen
- achtergrondkenmerken (leeftijd, woonbuurt, opleidingsniveau, huishoudensamenstelling, etniciteit, geslacht en politieke voorkeur)
- favoriete nieuwsprogramma

De complete vragenlijst is te vinden in de bijlage.

3 Respons

De vragenlijst is afgenomen onder 603 Amsterdammers waarvan 160 telefonisch en 443 via het online panel van O+S. De respons in het online onderzoek is 45%, voor het telefonische onderzoek is dit 48%.

Van de vragenlijst bestaan vier versies die onderling verschillen in de samenstelling van de stellingen. De verdeling over deze versies is nagenoeg gelijk; iedere vragenlijst is in 25% van gevallen voorgelegd (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Responsoverzicht naar groep en methode

	telefonisch		online		totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Groep A	37	23,1	114	25,7	151	25,0
Groep B	38	23,8	108	24,4	146	24,2
Groep C	42	26,3	103	23,3	145	24,0
Groep D	43	26,9	118	26,6	161	26,7
totaal	160	100	443	100	603	100

Het opleidingsniveau van de respondenten is gemiddeld hoog; 66% heeft een opleiding op HBO- of WO-niveau afgerond (zie tabel 3.2). Iets meer dan de helft van de respondenten (58%) is vrouw (zie tabel 3.3). Een kwart van de respondenten (26%) komt uit stadsdeel Centrum of Oud-Zuid (zie tabel 3.4). Het laagste aantal respondenten komt uit Bos en Lommer (n=16).

Tabel 3.2 Respondenten naar hoogst voltooide opleiding

	aantal	%
laag	81	13
midden	111	18
hoog	398	66
onbekend	13	2
totaal	603	100

Tabel 3.3 Respondenten naar geslacht

	aantal	%
man	252	42
vrouw	350	58
onbekend	1	0
totaal	603	100

Tabel 3.4 Respondenten naar stadsdeel

	aantal	%
Centrum	72	12
Westerpark	31	5
Oud-West	33	5
Zeeburg	42	7
Bos en Lommer	16	3
De Baarsjes	41	7
Amsterdam-Noord	51	8
Geuzenveld Slotermeer	28	5
Osdorp	27	4
Slotervaart	32	5
Zuidoost	55	9
Oost/Watergraafsmeer	42	7
Oud-Zuid	82	14
Zuideramstel	42	7
onbekend	9	1
totaal	603	100

4 Resultaten

4.1 Vrijheid versus veiligheid

De algemene bereidheid vrijheid 'in te leveren' ten behoeve van veiligheid is gemeten aan de hand van de stelling: 'De overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen'. In de onderstaande tabel is te zien dat 62% van de Amsterdammers het hier (helemaal) mee eens is. Een op de vijf (18%) is het hier juist (helemaal) niet mee eens. De overige 20% is het eens noch oneens met de stelling of weet het niet.

Tabel 4.1 Oordeel respondenten over stelling 'De overheid mag bepaalde vrijheden inperken..'

	aantal	%
helemaal mee eens	79	13
mee eens	296	49
niet mee eens, niet mee oneens	111	18
mee oneens	83	14
helemaal mee oneens	21	4
weet ik niet	13	2
totaal	603	100

De stelling is ontleend aan een vraag in het Nationale Vrijheidsonderzoek 2005²³. De data van dit onderzoek zijn gebruikt door Jansen, Tolsma en De Graaf voor hun artikel 'Vrijheid versus veiligheid' (2008)⁴. Uit dat artikel blijkt dat op een schaal van 1 tot en met 5 (waarbij 1 helemaal niet mee eens en 5 helemaal mee eens betekent) de gemiddelde score in 2005 voor de Nederlandse respondenten 3,90⁵ was. In het huidige onderzoek is dit 3,56. De Amsterdammers in 2009 zijn het gemiddeld dus iets minder vaak eens met de stelling.

Een meerderheid van de Amsterdammers is het echter eens dat de overheid bepaalde vrijheden in mag perken ten behoeve van de veiligheid. Deze meerderheid bestaat uit alle soorten Amsterdammers; er is geen verschil in de steun van respondenten uit verschillende huishoudenstypen, van verschillend geslacht, verschillend opleidingsniveau en herkomst. Er is wel een verschil tussen leeftijdsgroepen; hoe ouder de respondent, des te hoger de algemene steun⁶ (zie tabel 4.2). Niet tussen alle leeftijdsgroepen zijn deze

² Verzijden & Nauta (2005). Geïnitieerd door het Nationaal Comité 4 en 5 mei, uitgevoerd door onderzoeksbureau Veldkamp.

³ Dit onderzoek wordt jaarlijks uitgevoerd. Het thema van de onderzoeksrapporten verschilt ieder jaar. In de jaren 2006 – 2009 is veiligheid vs. vrijheid in de rapportages niet aan de orde gekomen. Zie <http://www.4en5mei.nl/4en5mei/onderzoek/vrijheidsonderzoek>

⁴ Jansen G., Tolsma, J., de Graaf, N.D. (2008). *Vrijheid versus veiligheid. Wie steunt vrijheidsbeperking omwille van veiligheid in Nederland?* Mens & Maatschappij, 83, Vol. 1, 47-69.

⁵ Respondenten met het antwoord 'weet ik niet' zijn hier buiten beschouwing gelaten.

⁶ $F(5, 579) = 4.245, p < .01$.

verschillen significant. Alleen de groep tussen 35 en 44 jaar heeft minder steun dan de groepen tussen 55 en 64 jaar en van 65 jaar en ouder.

Tabel 4.2 Algemene steun maatregelen naar leeftijdsgroepen

	gemiddelde steun	16 t/m 24 jaar	25 t/m 34 jaar	35 t/m 44 jaar	45 t/m 54 jaar	55 t/m 64 jaar	65 jaar en ouder
16 t/m 24 jaar	3,00	-					
25 t/m 34 jaar	3,46	<i>n.s.</i>	-				
35 t/m 44 jaar	3,36	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-			
45 t/m 54 jaar	3,49	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-		
55 t/m 64 jaar	3,74	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<.05	<i>n.s.</i>	-	
65 jaar en ouder	3,84	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<.01	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-

Er zijn ook geen verschillen gevonden voor de methode van afname (telefonisch versus panel).

4.2 Vrijheidsbeperking door concrete maatregelen zonder aanleiding

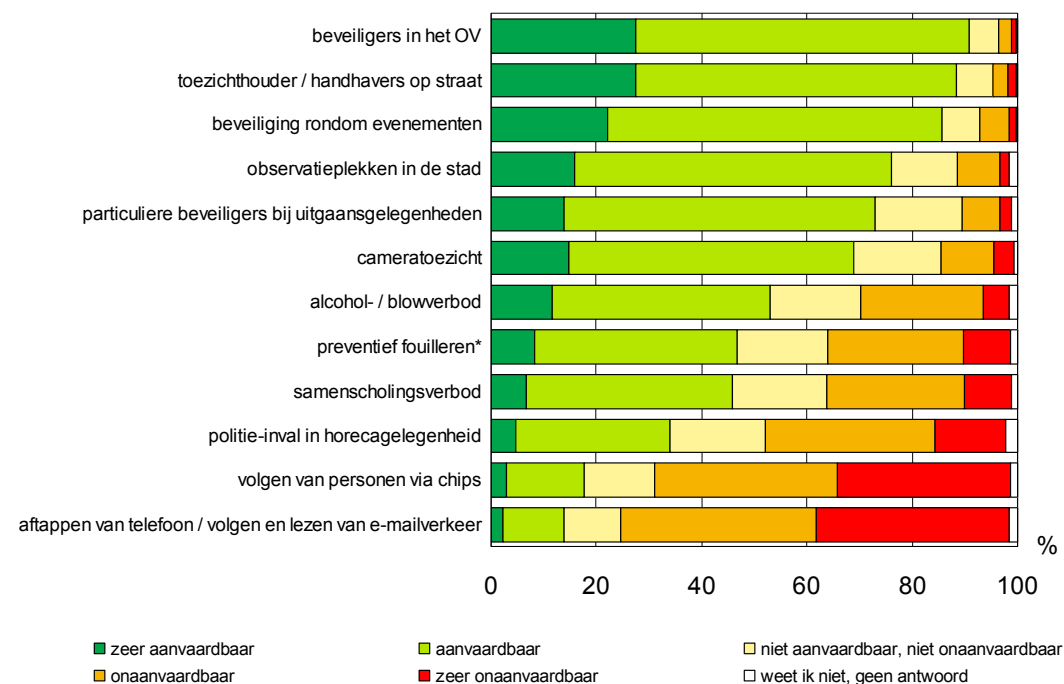
Na de vraag over de algemene bereidheid vrijheid in te leveren voor veiligheid is de respondenten gevraagd in hoeverre zij het van een aantal maatregelen aanvaardbaar vinden als zij zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid. Onaanvaarding kan gezien worden als gevoelsmatige vrijheidsbeperking. De vraag is ontleend aan het Nationale Vrijheidsonderzoek 2005. De maatregelen van het huidige onderzoek zijn gebaseerd op de Amsterdamse situatie en wijken ten dele af van die eerder gebruikt zijn. De volgende maatregelen (eerder genoemd in hoofdstuk twee) zijn in het huidige onderzoek voorgelegd aan de respondenten:

- cameratoezicht
- toezichthouders / handhavers op straat
- alcohol- / blowverbod
- aftappen van telefoon / volgen van e-mailverkeer
- beveiliging rondom voetbalwedstrijden (APV)
- samenscholingsverbod
- het volgen van personen via mobiele telefoon, kenteken, chip in pinpas
- particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden
- politie-inval in horecagelegenheden
- observatieplekken in de stad
- beveiligers / politie in het openbaar vervoer
- preventief fouilleren

In figuur 4.3 is per maatregel te zien in hoeverre de respondenten deze aanvaardbaar vinden. Beveiligers in het openbaar vervoer, handhavers en toezichthouders op straat en beveiliging rondom evenementen worden door de ruime meerderheid als (zeer) aanvaardbaar beoordeeld (respectievelijk 91%, 88% en 86%). Deze maatregelen hebben dus geen of nauwelijks negatieve invloed op de vrijheidsbeleving. Ook observatieplekken in de stad (76%), particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden (73%) en cameratoezicht (69%) worden ook door de meerderheid aanvaard.

Het alcohol- en blowverbod heeft een sterkere negatieve invloed op de vrijheidsbeleving; (53%) vindt het wel aanvaardbaar, maar 28% juist niet. Het preventief fouilleren en het samenscholingsverbod worden nog maar door bijna de helft (47% en 46%) aanvaardbaar gevonden en 35% vindt deze maatregelen (zeer) onaanvaardbaar als zij zonder concrete of directe aanleiding worden ingezet. Een politie-inval zonder aanleiding wordt nog meer ervaren als vrijheidsbelemmerend (33% aanvaardbaar, 45% onaanvaardbaar), maar het volgen van personen via chips in pasjes en mobiele telefoon en het afluisteren van telefoongesprekken worden het minst aanvaard (resp. 17% en 13%). Van de Amsterdammers vindt driekwart (74%) het afluisteren van telefoongesprekken onaanvaardbaar en tweederde (67%) vindt het volgen van personen via chips niet acceptabel als dit zonder concrete of directe aanleiding gebeurt. Deze maatregelen hebben de sterkste negatieve invloed op de vrijheidsbeleving van de Amsterdammers.

Figuur 4.3 Aanvaarding van concrete maatregelen die zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet (N =603)

* N = 562

Algemene steun en specifieke steun

De respondenten die het in sterkere mate eens zijn met stelling 'de overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen' ervaren de concrete maatregelen minder vaak als vrijheidsbepkend. De respondenten die tegen het inperken van de vrijheden zijn, aanvaardden de concrete maatregelen duidelijk minder vaak dan de voorstanders. Daarnaast is het gevoel van vrijheidsbepkering door de concrete maatregelen positief gecorreleerd; de respondenten die één maatregel aanvaardden, aanvaardden ook eerder andere maatregelen.

4.3 Veiligheid versus vrijheid voor jezelf of een ander

Aan elk van de eerder genoemde maatregelen is een situatie ontleend waar bewoners van Amsterdam mee geconfronteerd zouden kunnen worden. Aan de respondenten is gevraagd hoe ze deze situatie zouden beoordelen als deze echt zou plaatsvinden. De antwoorden variëren van zeer positief tot en met zeer negatief. Elke situatie heeft twee varianten. De eerste variant is een situatie die van toepassing is op de respondent zelf, zijn / haar eigen buurt of mensen die hij/ zij goed kent zoals vrienden of de buurman. De tweede variant is dezelfde situatie die van toepassing is op (anonieme) anderen, de stad in het algemeen, een andere plaats of een andere buurt. De respondenten hebben één van deze twee varianten beoordeeld.

De maatregelen leveren allemaal, bewust of onbewust, een inbreuk op de privacy en de gevolgen van de maatregelen zijn in de regel eerder nadelig (verlies van tijd, geld, bewegingsruimte, gevoel in de gaten te worden gehouden, gevoel van onveiligheid) dan voordelig (gevoel van veiligheid, gevoel van rechtvaardigheid). Ook kunnen mensen beter redeneren over de gevolgen voor zichzelf omdat zij daarvoor meer en gevarieerdere informatie tot hun beschikking hebben. De verwachting is dan ook dat mensen de maatregelen als minder vrijheidsbeperkend zien als deze voor een ander gelden dan wanneer deze op hen zelf van toepassing zijn.

Van iedere situatie is gekeken of het gemiddelde oordeel tussen de persoonlijke en niet-persoonlijke variant verschillen⁷. Het gemiddelde kan variëren tussen 1 en 5 waarbij 1 zeer negatief en 5 zeer positief betekent. Hoe hoger het cijfer, des te positiever het oordeel. In de onderstaande tabel staan de gemiddelden (*M*) per situatie en of deze significant (*p*) van elkaar verschillen. Een verschil is significant als deze groter is dan op basis van toeval verwacht mag worden.

Tabel 4.4 Gemiddelde beoordeling situaties naar persoonlijk en niet-persoonlijk

	zelf	ander	
	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>p</i>
alcohol- / blowverbod	3.91	3.82	n.s.
toezichthouder / handhavers op straat	3.71	3.94	<.01
beveiligers in het OV	3.67	3.79	n.s.
samenscholingsverbod	3.65	3.50	n.s.
beveiliging rondom evenementen	3.49	3.21	<.01
cameratoezicht	3.16	3.79	<.001
observatieplekken in de stad	3.24	3.35	n.s.
politie-inval in horecagelegenheid	3.15	3.14	n.s.
particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	2.94	3.02	n.s.
preventief fouilleren*	2.66	2.97	<.01
volgen van personen via chips	2.27	2.34	n.s.
aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	1.94	1.83	n.s.

De situatie met de toezichthouders, cameratoezicht en preventief fouilleren worden meer belemmerend voor de vrijheid gezien als deze op de respondenten zelf van toepassing zijn. Dit komt overeen met de verwachting.

⁷ Doormiddel van een *t*-toets.

De beoordeling van de situatie met de beveiliging rondom evenementen wordt door respondenten voor zichzelf juist als positiever ervaren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat mensen het voor zichzelf niet erg vinden als zij bijvoorbeeld gefouilleerd worden of door detectiepoortjes moeten lopen omdat zij toch geen 'kwade' motieven hebben. Zij hebben geen wapens, flessen drank of andere verboden goederen bij zich, zijn niet van plan te vechten, hebben een legaal toegangsbewijs en komen alleen om zich door de sportwedstrijd of artiest te laten amuseren. De maatregelen zijn ingesteld om juist de personen te dwarsbomen die wel 'kwade' bedoelingen hebben. De kwaadwillende zal wel negatieve gevolgen ondervinden binnen deze situatie. Als respondenten moeten oordelen over een ander zullen ze ook deze mensen meenemen in hun beoordeling. Voor henzelf is de beveiliging niet zo erg, maar voor de kwaadwillende wel.

Voor de situaties met het alcoholverbod, samenscholingsverbod en het aftappen van telefoongesprekken lijkt het ook alsof de respondenten positiever oordelen als het henzelf betreft. Deze verschillen zijn echter niet significant. Ook hier geldt weer dat respondenten het voor zichzelf niet zo erg lijken te vinden omdat zij hier erg geen last van zullen ondervinden (zij drinken geen alcohol voor de supermarkt of hangen daar niet in groepen) of omdat zij toch niets te verbergen hebben, terwijl dat bij anderen misschien wel zo is.

4.4 Vrijheidsbeperking door maatregelen met en zonder aanleiding

De respondenten hebben situaties beoordeeld alsof deze op henzelf of op een ander van toepassing zouden zijn. Voor deze situaties geldt dat er een concrete aanleiding of reden is om een bepaalde maatregelen in te zetten. In eerste instantie is de respondenten gevraagd in hoeverre zij de maatregelen aanvaardbaar vinden als zij zonder concrete aanleiding ingezet worden. In de onderstaande tabel worden de oordelen over de maatregelen vergeleken als zij met of zonder aanleiding ingezet worden.

Bij het interpreteren van de resultaten moet wel met de volgende zaken rekening gehouden worden: bij de eerste vraag is gevraagd in hoeverre de maatregelen (on)aanvaardbaar is terwijl bij de situaties is gevraagd hoe positief of negatief de respondent oordeelt. Ten tweede is de vraag over de aanvaardbaarheid aan het begin van de vragenlijst en hebben de respondenten de maatregelen niet eerder gezien. Hierna volgen pas de vragen over de situaties. De onderstaande resultaten geven dus slechts een eerste verkenning van de verschillen en overeenkomsten.

Tabel 4.5 Vrijheidsbeperking door maatregelen zonder en met aanleiding

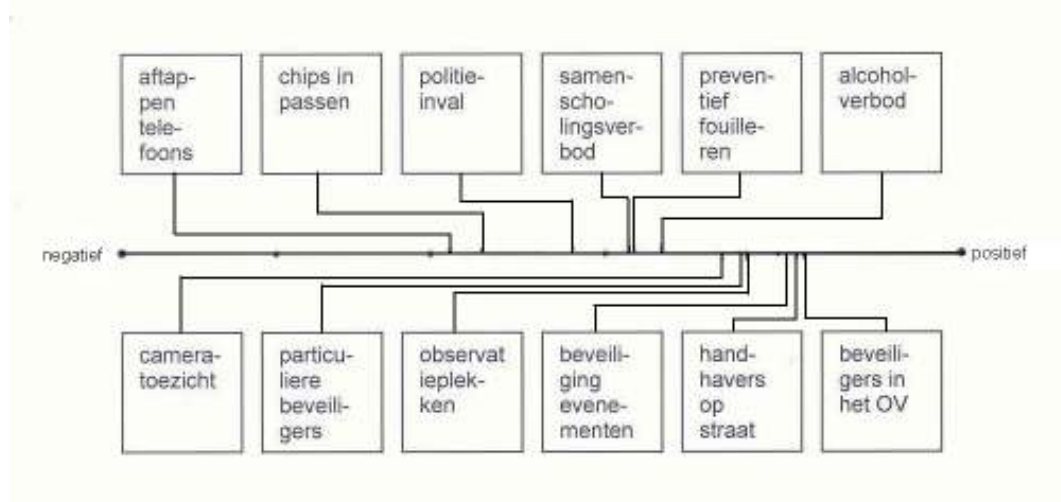
	zonder aanleiding	met aanleiding	<i>p</i>	<i>r</i>
alcohol- / blowverbod	3,37	3,87	<.001	0,49
politie-inval in horecagelegenheid	2,85	3,15	<.001	0,39
samenscholingsverbod	3,12	3,58	<.001	0,57
volgen van personen via chips	2,22	2,31	n.s.	0,58
toezichthouder / handhavers op straat	4,11	3,83	<.001	0,49
beveiligers in het OV	4,15	3,73	<.001	0,43
beveiliging rondom evenementen	4,02	3,34	<.001	0,45
cameratoezicht	3,68	3,47	<.001	0,61
observatieplekken in de stad	3,84	3,29	<.001	0,57
particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	3,79	2,98	<.001	0,44
preventief fouilleren*	3,14	2,82	<.001	0,63
aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	2,09	1,89	<.001	0,53

De verwachting is dat de maatregelen een negatievere invloed hebben op de vrijheidsbeleving als zij met een concrete en directe aanleiding ingezet worden. De resultaten laten zien dat dit alleen geldt voor alcoholverboden, een politie-inval in een horecagelegenheid en het samenscholingsverbod. Voor de overige maatregelen en situaties geldt dat de respondenten de maatregelen minder vrijheidsbelemmerend ervaren als zijn zonder concrete aanleiding ingezet worden. De resultaten wijzen erop dat respondenten de maatregelen over het algemeen aanvaardden, maar in specifieke situaties toch minder positief zijn.

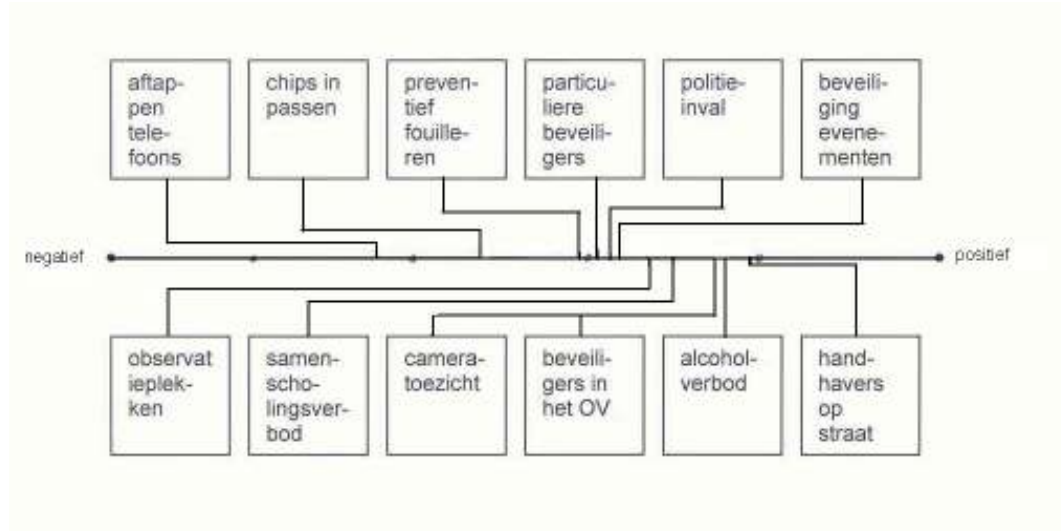
4.5 Persoonsgericht versus algemeen

Op basis van de vragen naar de beoordeling van de maatregelen als zij zonder concrete aanleiding ingezet zouden worden en de beoordeling van de specifieke situaties, kan een indeling of rangorde worden gemaakt van de maatregelen in hoeverre zij als vrijheidsbeperkend ervaren worden. In de drie volgende figuren (4.6 t/m 4.8) zijn achtereenvolgens de maatregelen zonder concrete aanleiding, de situatie voor een ander en de persoonlijke situatie langs een horizontale as gelegd. De gemiddelde score voor de steun geeft een bepaald plek op de as aan, waarbij een 1 zeer negatief betekent en een 5 zeer positief.

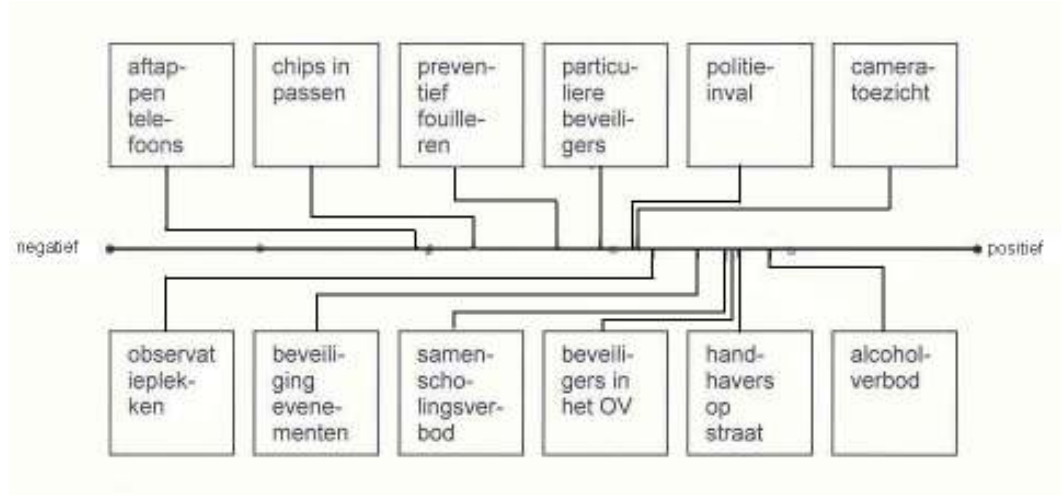
Figuur 4.6 Rangorde vrijheidsbeperking door maatregelen zonder concrete aanleiding

Figuur 4.7 Rangorde vrijheidsbeperking door maatregelen in situaties voor anderen

Figuur 4.8 Rangorde vrijheidsbeperking door maatregelen in situaties voor zichzelf

Ongeacht de vraag worden dezelfde maatregelen als meest vrijheidsbeperkend (aftappen van de telefoon en chips in passen) en minst vrijheidsbeperkend ervaren (handhavers op straat en beveiligers in het OV). De overige maatregelen worden gemiddeld vrijheidsbeperkend ervaren maar verschillen per vraag wel van volgorde. Een uitzondering is het alcoholverbod. In de situaties met concrete aanleiding wordt deze maatregel duidelijk minder vrijheidsbeperkend ervaren dan als deze zonder aanleiding ingezet zou worden.

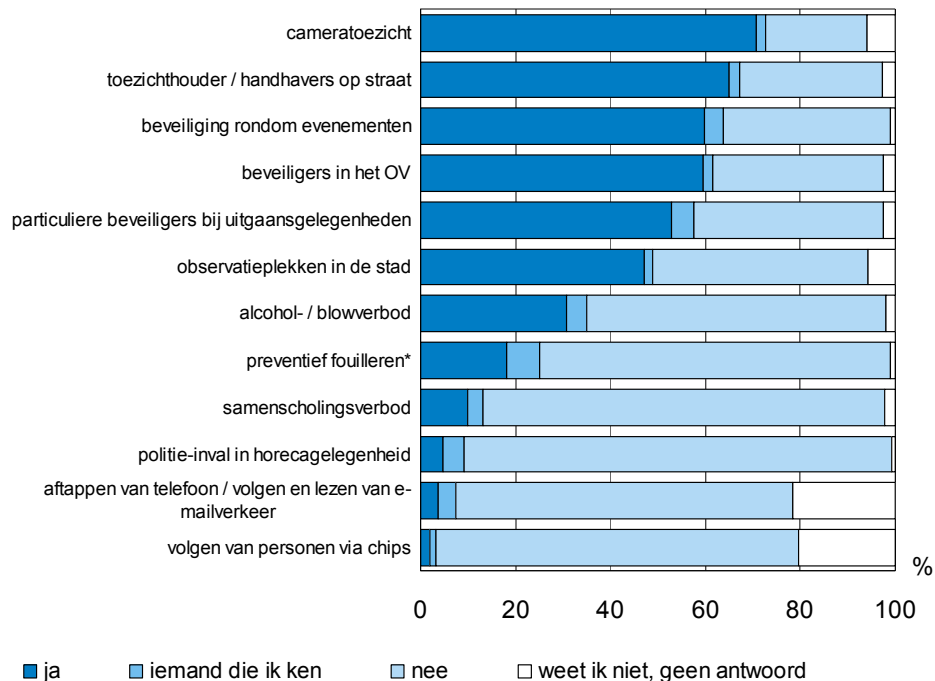
Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat maatregelen die het meest persoonsgericht en selectief zijn een negatievere invloed hebben op de vrijheidsbeleving van de Amsterdammers dan de maatregelen die algemeen worden toegepast en niet persoonsgericht zijn.

4.6 Ervaring met de maatregelen

Aan de respondenten is gevraagd of zij wel eens in aanraking zijn gekomen met de vrijheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen. In figuur 4.9 staan de resultaten. Er is te zien dat 71% van de Amsterdammers zelf wel eens in aanraking is gekomen met cameratoezicht. Dit lijkt een onderschatting aangezien er overal in winkels, op stations, in parkeergarages, bij pompstations en ook in (winkel)straten en op pleinen in Amsterdam camera's hangen. Meer dan de helft van de Amsterdammers heeft ook wel eens ervaring gehad met handhavers op straat, beveiliging rondom evenementen, beveiligers in het openbaar vervoer en particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden. Hier lijkt ook sprake van een onderschatting; deze veiligheidsmaatregelen worden breed ingezet en de kans is daarom zeer groot dat respondenten hier ooit mee te maken hebben gehad. Er is sprake van een overschatting bij het volgen van personen via chips en het aftappen van telefoons; respectievelijk 3% en 7% denkt dat zichzelf of iemand die zij kennen hier mee te maken heeft gehad.

Zaken die vaak voorkomen worden in de regel onderschat en zaken die zelden voorkomen worden meestal overschat. Daarnaast is een mogelijke verklaring dat de algemene maatregelen slechts in kleine mate vrijheidsbeperkend ervaren worden en daarom niet (of in mindere mate) bewust door mensen geregistreerd worden.

Figuur 4.9 Ervaring met de maatregelen (N= 603, procenten)

*N = 562

Ervaring en vrijheidsbeleving

De vrijheidsbeleving door de maatregelen als zij zonder aanleiding worden ingezet verschilt niet tussen de respondenten die zelf wel of geen ervaring hebben met de maatregelen. Er bestaat voor sommige maatregelen wel een verschil tussen respondenten die iemand kennen die met de maatregel geconfronteerd is en de andere respondenten. De vrijheidsbeleving van de respondenten die iemand kennen die het heeft meegemaakt is gemiddeld lager dan de vrijheidsbeleving van de mensen die het zelf wel of niet ervaren hebben. Een mening van een ‘ervaren’ bekende over de maatregel heeft dus een sterke negatieve invloed op de vrijheidsbeleving. Het betreft toezichthouders en handhavers op straat, een alcoholverbod en observatieplekken in de stad⁸.

4.7 Mediagebruik en vrijheid

De wijze waarop mensen geïnformeerd zijn over veiligheidsmaatregelen zou hun vrijheidsbeleving kunnen beïnvloeden. In de onderstaande tabel is te zien dat de helft van de respondenten voorkeur hebben voor het journaal (90% NOS, 10% RTL). Een kwart (26%) kijkt liefst achtergrondprogramma’s bij het nieuws (EenVandaag, Netwerk, Nova en Pauw&Witteman). Slechts een klein deel kiest voor plaatselijk nieuws (4%) of laagdrempelige achtergrondprogramma’s (4%; Hart van Nederland, Editie NL en De Wereld Draait Door). De voorkeur zorgt niet voor verschillen in de algemene steun om

⁸ Het volgen door chips in pasjes, een politie-inval en particuliere beveiligers laten hetzelfde patroon zien, maar hier zijn de verschillen niet significant.

vrijheid in te perken ten behoeve van veiligheid. Ook de vrijheidsbeperking door de concrete maatregelen verschilt niet tussen respondenten met een andere mediavorkeur.

Tabel 4.10 Favoriet actualiteitenprogramma*

	aantal	procenten
journaal	314	52
achtergrondprogramma	158	26
laagdrempelig nieuws	27	4
plaatselijk nieuws	23	4
anders, geen antwoord	81	13
totaal	603	100

* slechts één antwoord mogelijk

4.8 Stemvoorkeur en vrijheid

Aan de respondenten is gevraagd op welke partij zij van plan zijn te gaan stemmen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 2010. Dit is in verband gebracht met de algemene bereidheid om vrijheid op te geven voor veiligheid. De verwachting is dat de respondenten die op de rechtse partijen zullen stemmen, eerder bereid zijn vrijheid in te leveren ten behoeve van veiligheid dan respondenten die op een links partij gaan stemmen. In de onderstaande tabel is te zien dat deze verwachting bevestigd wordt. De gemiddelde aanvaarding is het hoogst onder PVV-stemmers (4,21) en het laagst onder GroenLinks-stemmers (3,19). De D66-stemmers vinden het opgeven van vrijheid minder aanvaardbaar dan de PVV-, VVD, PvdA- en SP-stemmers.

Tabel 4.11 Stemvoorkeur en algemene bereidheid

	N	gemiddelde aanvaarding*	verschillen**							GroenLinks	ga niet stemmen	weet ik niet, geen antwoord
			PVV	VVD	anders	PvdA	SP	D66				
PVV	19	4,21	-									
VVD	41	3,98	<i>n.s.</i>	-								
anders	19	3,73	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-							
PvdA	66	3,70	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-						
SP	38	3,68	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-					
D66	113	3,50	<.10	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-				
GroenLinks	105	3,19	<.01	<.01	<i>n.s.</i>	<.05	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-			
ga niet stemmen	16	3,56	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	-		
weet ik niet, geen antwoord	173	3,55	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<.10	<i>n.s.</i>	-	

* gemiddelde aanvaarding = 3,56. Schaal van 1 t/m 5. 1 = zeer onaanvaardbaar, 5= aanvaardbaar

** ook aangeven als verschil niet significant is ($p = <.10$).

4.9 'Voorstanders vrijheid' versus 'voorstanders veiligheid'

Van de respondenten is 18% het oneens met de stelling 'De overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen' en 62% is hier juist mee eens. De vraag is of deze mensen ook op andere punten van elkaar

verschillen. Uit de resultaten komt naar voren dat de mensen die over het algemeen tegen het inperken van vrijheden zijn ter bevordering van de veiligheid, ook de concrete maatregelen eerder als vrijheidsbeperkend ervaren.

De 'voorstanders van vrijheid' zijn gemiddeld 5 jaar jonger dan de 'voorstander van veiligheid' (gem. 47 en 52 jaar oud). Ook het stemgedrag verschilt: de voorstanders van vrijheid stemmen relatief vaker D66 en GroenLinks en minder vaak PvdA, VVD, SP en PVV (zie tabel 4.12).

Tabel 4.12 Algemene steun naar politieke partij (procenten)

	voor veiligheid	voor vrijheid	neutraal	gemiddeld
PvdA	18	10	22	17
VVD	13	7	6	11
D66	29	31	29	30
GroenLinks	21	46	31	27
SP	11	4	11	10
PVV	7	1	2	5

5 Vrijheidsindex

Uit de literatuurstudie en het voorgaande hoofdstuk komt naar voren dat vrijheid een complex begrip is, waarbij ook nog eens veel achterliggende processen en aspecten een rol spelen. Ondanks die complexiteit is toch geprobeerd een index voor vrijheid in Amsterdam te ontwikkelen. Deze vrijheidsindex is gebaseerd op het principe van de Veiligheidsindex. Het uitgangspunt is dat de gegevens over veiligheid (in totaal en op subgebieden) te vergelijken zijn tussen jaren en buurtcombinaties. Voor de vrijheidsmonitor is dit nu niet mogelijk, omdat de huidige gegevens een nulmeting betreffen en er alleen voldoende respondenten zijn om voor heel Amsterdam een uitspraak te doen. Wel kan op een andere manier een index berekend worden. Het uitgangspunt hierbij is een Amsterdams gemiddelde van vrijheidsbeleving. In tabel 5.1 staat de index voor vrijheid binnen het veiligheidsdomein. Pas na een volgende meting kan deze index meer betekenis krijgen.

Uitleg index: Bij de index wordt uitgegaan van de gemiddelde aanvaardbaarheid van de maatregelen als deze zonder directe en concrete aanleiding worden ingezet. Respondenten konden per maatregel een score geven van 1 = zeer onaanvaardbaar en 5 = zeer aanvaardbaar. Hoe hoger gemiddelde de score, des te lager de ervaren vrijheidsbeperking door de maatregel. De gemiddelde beperking voor alle maatregelen in totaal is 3,33. Deze score kan gezien worden aan de vrijheidsbeleving van de Amsterdammers. De score op de losse maatregelen wordt met deze gemiddelde score vergeleken. De gemiddelde vrijheidsbeleving heeft nu een lichtgroene kleur. Ten eerste omdat de score dichtbij een 5 (geen vrijheidsbeperking) ligt dan bij een 1. Ten tweede omdat een meerderheid van de Amsterdammers (62%) aangeeft vrijheid in te willen leveren ten behoeve van veiligheid. Alle scores hoger dan één standaarddeviatie van het gemiddelde worden aangemerkt als niet of in zeer kleine mate vrijheidsbeperkend (donkergroen), alle scores lager dan één standaarddeviatie van het gemiddelde worden aangemerkt als in sterke mate vrijheidsbeperkend (rood).

Tabel 5.1 Vrijheidsindex Amsterdam 2009

	index
vrijheidsbeleving	3,33
beveiligers in het OV	4,15
toezichthouder / handhavers op straat	4,11
beveiliging rondom evenementen	4,02
observatieplekken in de stad	3,84
particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	3,79
cameratoezicht	3,68
alcohol- / blowverbod	3,37
preventief fouilleren*	3,14
samenscholingsverbod	3,12
politie-inval in horecagelegenheden	2,85
volgen van personen via chips	2,22
aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	2,09

Bijlage 1 Vragenlijst

Vragenlijst Vrijheidsmonitor panel

Serial Serie nummer

--	--	--	--	--	--

groep Groep

- 1 g1
 2 g2
 3 g3
 4 g4

In Amsterdam wordt veel aandacht besteed aan veiligheid in de stad.

Het huidige onderzoek gaat over maatregelen die de overheid, de gemeente en de politie (kunnen) nemen om de veiligheid te vergroten. De aandacht gaat specifiek uit naar veiligheidsmaatregelen voor het handhaven in de openbare ruimte. Ook is er aandacht voor de keerzijde van veiligheidsmaatregelen en hun effect op de individuele vrijheid.

De directie Openbare Orde en Veiligheid van de gemeente Amsterdam (OOV) en D66 hebben O+S, de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam, gevraagd onderzoek te doen naar veiligheid en vrijheid in Amsterdam.

U kunt meewerken aan dit onderzoek door het invullen van een vragenlijst. Dit duurt ongeveer 10 minuten. Alvast bedankt voor uw medewerking.

V1 Als eerste volgt een stelling. Kunt u aangeven in hoeverre u het met deze stelling eens bent?

'De overheid mag bepaalde vrijheden inperken om daarbij de veiligheid van iedereen te bevorderen'.

- 1 helemaal mee eens
 2 mee eens
 3 niet mee eens, niet mee oneens
 4 mee oneens
 5 helemaal mee oneens
 6 weet ik niet

V2	In hoeverre vindt u het aanvaardbaar dat de onderstaande maatregelen <u>zonder directe of concrete aanleiding </u> worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid?	zeer aanvaardbaar	aanvaardbaar	niet aanvaardbaar, niet onaanvaardbaar	onaanvaardbaar	zeer onaanvaardbaar	weet ik niet, geen mening
	cameratoezicht	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	toezichhouders / handhavers op straat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	alcohol- / blowverbod	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	beveiliging rondom evenementen (zoals fouilleren, meer politie op straat, dranghekken)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	samenscholingsverbod	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	het volgen van personen via chips in mobiele telefoons, identificatiebewijzen of pinpassen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	politie-inval in horecagelegenheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	observatieplekken in de stad (zoals het 'politiehuisje' op het Museumplein)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	beveiligers in het openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	preventief fouilleren	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vrijheidsmonitor

Hier volgen een aantal maatregelen die voor kunnen komen.

Stelt u zich van elke maatregel voor dat die werkelijk wordt ingesteld. U kunt van iedere maatregel aangeven hoe u deze beoordeelt van zeer positief tot zeer negatief.

V3a Stel, de politie en de gemeente besluiten camera's op te hangen om inbraken tegen te gaan in uw straat. Bent u hierover...

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V3b Stel, de politie en de gemeente besluiten camera's op te hangen om inbraken tegen te gaan in de Kalverstraat. Bent u hierover...

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V31a Stel, de politie en de gemeente laten handhavers in uw buurt rondlopen die u en uw buurtgenoten, indien nodig, kunnen aanspreken op jullie gedrag. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V31b Stel, de politie en de gemeente laten handhavers in een buurt rondlopen die de bewoners, indien nodig, kunnen aanspreken op hun gedrag. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V4a Op het plein voor de supermarkt waar u meestal boodschappen doet wordt een alcoholverbod ingesteld vanwege overlast van dronken mensen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V4b Op het plein voor een supermarkt op het Museumplein wordt een alcoholverbod ingesteld vanwege overlast van dronken mensen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V5a Stelt u zich voor dat de politie iemand in uw buurt verdenkt van drugshandel. Zij krijgt daarom toestemming om van alle buurtgenoten de telefoon af te luisteren. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

Vrijheidsmonitor

V5b Stelt u zich voor dat de politie iemand in Diemen verdenkt van drugshandel. Zij krijgt daarom toestemming om van alle buurtgenoten de telefoon af te luisteren. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V6a Stel, de politie en gemeente hebben de veiligheidsmaatregelen voor een evenement dat u bezoekt verscherpt en u wordt gefouilleerd. Beoordeelt u dit als...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V6b Stel, de politie en gemeente hebben de veiligheidsmaatregelen voor een evenement verscherpt. Iedereen wordt gefouilleerd. Beoordeelt u dit als...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V7a Stelt u zich voor dat hangjongeren overlast veroorzaken in uw wijk. De gemeente vaardigt een samenscholingsverbod uit. Bent u hierover...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V7b Stelt u zich voor dat hangjongeren overlast veroorzaken in een wijk in Amstelveen. De gemeente vaardigt een samenscholingsverbod uit. Bent u hierover...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

Hierna volgt nog een aantal situaties die te maken hebben met veiligheidsmaatregelen. Ook hierbij kunt u aangeven hoe u de situatie beoordeelt, van zeer positief tot zeer negatief.

V8a Er bestaan palen die chips in mobiele telefoons, bankpasjes of identificatiebewijzen kunnen lezen en daardoor kunnen vaststellen wie op dat moment langs loopt. Stel dat de gemeente en politie in uw buurt zo'n paal willen plaatsen om op deze manier verdachten op te sporen. Bent u hierover...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V8b Er bestaan palen die chips in mobiele telefoons, bankpasjes of identificatiebewijzen kunnen lezen en daardoor kunnen vaststellen wie op dat moment langs loopt. Stel dat de gemeente en politie in Hoofddorp zo'n paal willen plaatsen om op deze manier verdachten op te sporen. Bent u hierover...?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

Vrijheidsmonitor

V9a Uitgaansgelegenheden kunnen particuliere beveiligers inzetten. Bij cafés kan een beveiligers staan die beoordeelt of u naar binnen mag. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V9b Uitgaansgelegenheden kunnen particuliere beveiligers inzetten. Bij cafés kan een beveiligers staan die beoordeelt wie naar binnen mag. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V10a Soms staan horecagelegenheden in de belangstelling van de gemeente en de politie omdat er criminele activiteiten zouden plaatsvinden. De politie kan een inval doen in een café waar uw vrienden op dat moment zijn en hen daar vasthouden. Hoe zou u deze maatregel beoordelen?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V10b Soms staan horecagelegenheden in de belangstelling van de gemeente en de politie omdat er criminele activiteiten zouden plaatsvinden. De politie kan een inval doen in een café waar op dat moment meerdere klanten zijn en hen daar vasthouden. Hoe zou u deze maatregel beoordelen?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V11a Stel, de politie plaatst een observatiepost in uw buurt. Vanuit deze observatiepost kan de politie ongezien in de gaten houden wat er gebeurt. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V11b Stel, de politie plaatst een observatiepost in de stad. Vanuit deze observatiepost kan de politie ongezien in de gaten houden wat er in de omgeving gebeurt. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V12a In het openbaar vervoer surveilleren beveiligers die naar uw vervoersbewijs en identiteitspapieren kunnen vragen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

Vrijheidsmonitor

V12b In het openbaar vervoer surveilleren beveiligers die passagiers naar hun vervoersbewijs en identiteitspapieren kunnen vragen. Hoe beoordeelt u deze maatregel?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V1200a Stel, de politie voert op het Leidseplein een grote controle uit waarbij iedereen die op dat moment op straat is preventief gefouilleerd wordt. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

V1200b Stel, de politie voert in uw buurt een grote controle uit waarbij iedereen die op dat moment op straat is preventief gefouilleerd wordt. Wat vindt u hiervan?

- 1 zeer positief
- 2 positief
- 3 neutraal
- 4 negatief
- 5 zeer negatief
- 6 weet ik niet

De volgende vragen gaan over uw ervaring met de eerder genoemde maatregelen.

V13	Bent u zelf wel eens in aanraking gekomen met één of meer van de volgende maatregelen? Wanneer u zelf niet met een maatregel in aanraking bent gekomen, kunt u aangeven of u iemand kent die er wel ervaring mee heeft.	ja	nee, maar iemand die ik ken wel	nee	weet ik niet
	cameratoezicht	☐	☐	☐	☐
	toezichthouders / handhavers op straat	☐	☐	☐	☐
	alcohol- / blowverbod	☐	☐	☐	☐
	aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	☐	☐	☐	☐
	beveiliging rondom evenementen (zoals fouilleren, meer politie op straat, dranghekken)	☐	☐	☐	☐
	samenscholingsverbod	☐	☐	☐	☐
	het volgen van personen via chips in mobiele telefoons, identificatiebewijzen of pinpassen	☐	☐	☐	☐
	particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	☐	☐	☐	☐
	politie-inval in horecagelegenheden	☐	☐	☐	☐
	observatieplekken in de stad (zoals het 'politiehuysje' op het Museumplein)	☐	☐	☐	☐
	beveiligers in het openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐
	preventief fouilleren	☐	☐	☐	☐

Dit was de laatste vraag over veiligheidsmaatregelen. Dan volgen er nu enkele algemene vragen.

Vrijheidsmonitor

V17 Op welke politieke partij bent u van plan de komende gemeenteraadsverkiezingen in 2010 te gaan stemmen?

- 1 PvdA
- 2 VVD
- 3 D66
- 4 GroenLinks
- 5 CDA
- 6 SP (Socialistische Partij)
- 7 ChristenUnie
- 8 PVV (Partij voor de Vrijheid)
- 9 TON (Trots op Nederland)
- 10 een lokale partij
- 11 ik ga niet stemmen
- 12 weet ik niet / geen antwoord

V18 Wat is u favoriete actualiteitenprogramma? U kunt één antwoord geven.

- 1 NOS-journaal
- 2 RTL-journaal
- 3 Hart van Nederland
- 4 Editie NL
- 5 EénVandaag
- 6 Nova
- 7 Netwerk
- 8 AT5 Nieuws
- 9 Noord-Holland nieuws (op RTV Noord-Holland)
- 10 anders, nl _____
- 11 weet niet / geen antwoord

Tot slot nog een enkele vraag over de vragenlijst zélf.

V51 Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van de vragenlijst of dit onderwerp?

Dit is het einde van deze vragenlijst. Hartelijk bedankt voor uw medewerking.